

Kas ir metafora?

1. Novērtē, vai šīs frāzes ir vienādas! Ar ko tās atšķiras?

Saule – oranžais apelsīns
Ābols – sulīgs auglis

Zeme – zilā planēta
Mēness – nakts lampa

Izmanto!
salīdzinājums
paskaidrojums

Upe – vijīga čūska
Līdaka – rijīga zivs

Helikopters – spīdīgā spāre
Krokodils – liels dzīvnieks

Izmanto!
Līdzīgs/līdzīga pēc
formas,
krāsas,
darbības,
emocijām

2. Paskaidro, kāpēc

- saule ir kā oranžs apelsīns,
- upe ir kā vijīga čūska,
- mēness ir kā nakts lampa,
- helikopters ir kā spīdīga spāre!

3. Kas ir kopīgs medum un dzintaram?

- Uzraksti pazīmes tabulā!
- Iekrāso kopīgās pazīmes!

Medus – salda dzintars. Kāpēc?

	medus	dzintars
forma, īpašības	staipīgs, lipīgs, šķidr, caurspīdīgs	ciets, caurspīdīgs
krāsa		
smarža		
darbības (Ko dara? Ko ar to dara? Kā izmanto?)		

4. Iztēlojies, ar ko varētu salīdzināt šos objektus pēc formas, sastāva, krāsas, darbības, emocijām vai smaržas!

Piemēram. *Mākonis ir kā baltas putas. (krāsa + forma)*

Mākonis peld kā sniegbalts burukuģis. (darbība + krāsa + forma)

Ceļš ir kā...

Ezers ir kā...

Lietus ir kā...

5. Izveido teikumus ar vārdiem *ceļš*, *ezers* un *lietus*!

Uzraksti šos teikumus, vārdu *ceļš*, *ezers* un *lietus* vietā liekot izveidotos salīdzinājumus!

Piemēram.

Es guļu zālē un vēroju debesīs mākoņus.

Es guļu zālē un vēroju, kā debesīs aizpeld sniegbaltie burukuģi.

Tā ir metafora!

Metafora ir slēptais salīdzinājums.

6. Izvēlies kādu vārdu no vārda režģa! Sameklē klasē skolēnu, kuram ir vārds, kas nosauc objektu, kurš pēc savām pazīmēm līdzinās tavam objektam! Pamato savu izvēli! Pārī izveidojiet metaforu! Skaties stratēģijas “Kā izdomāt metaforu?” aprakstu!

lampa	saule	lāsteka	svece	tauriņš	balerīna
dzīve	ceļš	zvaigzne	lukturītis	akmens	milzis
māja	cietoksnis	mežs	rota	sniegs	sega

7. Izveido metaforas! Uzraksti teikumus ar metaforām!

Salīdzinājums	Metafora	Teikums ar metaforu
Saulriets ir kā ugungrēks		
Vasara ir kā piedzīvojums		
Saule ir kā uguns bumba		

8. Lasi mīklas! Pasvītro metaforas! Atrodi atbilstošu atminējumu!

Zelta šķēres ezerā.

Balta istabiņa stāv uz sarkaniem stabiem.

Arājs ara tīrumā, samta svārki mugurā.

Sarkana meitiņa, kaula sirsnīša.

Atbildes: Kurmis. Vēzis. Ķiršu oga. Stārķis.

Mīklās tiek izmantotas metaforas: viena priekšmeta, dzīvas būtnes vai parādības īpašības tiek piedēvētas citiem priekšmetiem, dzīvām būtnēm vai parādībām uz līdzības pamata.
Piemēram, vēzim ir spīles, kas līdzīgas šķērēm.

• Paskaidro, uz kādu īpašību (forma, krāsa, smarža, darbība) pamata ir izveidotas metaforas!

Piemērs: Vēzim ir spīles, kas līdzīgas šķērēm, tāpēc vēzis – zelta šķēres.

9. Izdomā mīklu par skudru! Izdomā, kam skudra ir līdzīga pēc savām īpašībām!

10. Lasi tautasdziesmu! Atbildi uz jautājumiem!

Arājam melnas kājas,
Tīrumiņu staigājot;
Tur uzauga zelta graudi
Kuplajās vārpiņās.

1. Kādā nozīmē (tiešā vai pārnēstā) ir lietoti vārdi “melnas kājas” un “zelta graudi”?
2. Kāds ir arāja darbs? Ko nozīmē “melns darbs”?
Skaties www.tezaurs.lv frazeoloģismus ar vārdu *melns*!
3. Ko nozīmē “arājam melnas kājas”?
4. Kāda ir vārda “zelts” pārnēstā nozīme?
Skaties www.tezaurs.lv!
5. Ko nozīmē “zelta graudi”?
6. Kāpēc arājam graudi ir zelta vērtībā?
7. Kāda doma ir izteikta šajā tautasdziesmā?

Metaforā vārdi tiek lietoti pārnēstā nozīmē.
Metafora var būt izteikta ar veselu dzejoli.
Par metaforām izmanto lietvārdus, īpašības vārdus un darbības vārdus.

11. Lasi! Sameklē metaforas! Paskaidro, kāda doma ir izteikta ar metaforu!

Viņa gan prata ko vairāk nekā pamāt ar galvu, jo viņai piemita lielas runas dāvanas.

(H. K. Andersens "Pārtikas veikala Rūķītis")

internetā visu visu paveikt vari
ja vien to ar saprašanu dari
tikai taisi īstos klikšķus
tikai piespied īstās pogas
visa pasaule kā globuss
ieripos tad tavās rokās

(Pēteris Brūveris "Dziesma datoru mīlētājiem")

Arājiņi, bāleliņi,
Visas tavas kājas zied;
No kājām ziedi bira,
No rokām sudrabiņš.

(Latviešu tautasdziesma)

Princese tornī

ripo rudens prinča rati
torņa logā gaisma spīd
skanīgas kā sudrablati
lietus asariņas krīt
torņa logā gaisma spīd
līdz pat zemei vijas plati
mežvīteņu princesīt
tavi garie rudie mati

(Inese Zandere "Princese tornī")

Es brienu tālāk. Svaigā sniegā
Kāds suns man taisnu taku min.
Labs prāts ir manas ielas rota,
Kad viņa Ziemassvētkus svin.

(Inese Zandere "Ziemassvētki manā ielā")

Es pacēlu acis uz rītiem. Viss gaiss kustējās. Likās, ka debesis gāžas. Pavasaris tur stūma pelēkos debešus sāņus, lai uzceltu to vietā zilu, mirdzošu velvi, pa kuru laisties baltām, vieglām bumbām. Un tiešām, – šur tur jau manījās zilums cauri pelēkajam audumam.

(Jānis Jaunsudrabiņš "Baltā grāmata")

12. Izvēlies uzdevumu!

- Izveido metaforas par 3 apkārt esošajām lietām!
- Uzraksti 3 metaforas par skolu, skolas dzīvi!
- Uzraksti nelielu aprakstu vai dzejoli par kādu objektu, izmantojot vismaz divas metaforas!
- Paskaidro kādam, kas ir metafora un kā to izveidot!

13. Papildini teikumus par metaforu!

Metaforas ir vārdu savienojumi, teikumi vai dzejas rindas, kas saprotami

_____ nozīmē.

Metaforas pamatā ir _____

Metaforas veidojas, kad viena priekšmeta, dzīvas būtnes vai parādības īpašības tiek

_____ citiem priekšmetiem,

dzīvām būtnēm vai parādībām uz _____ pamata.

14. Kur lieto metaforas? Skaties iepriekšējos uzdevumus!

15. Kāpēc nepieciešamas metaforas?

16. Vai tavā dzimtajā valodā arī ir metaforas?

17. Vai tu ikdienā lieto metaforas? Kādas?

18. Atzīmē ar “✓” izteicienus, kuri atbilst patiesībai!

Es saprotu, kas ir metafora.	Es protu tekstā saskatīt metaforas.	Es protu izveidot metaforas.	Es protu uzrakstīt tekstu, izmantojot metaforas.	Es protu citiem paskaidrot, kas ir metafora.